

zich ook religieus waarheid tegenover waarheid zonder dat een de volstreckte waarheid aanvaardende religie voor een aan haar tegen- gestelde religie buigen kan. Slechts voor het eigen, anderen niet bindend geloofsbesef leeft er de zekerheid van absolute Waarheid. Maar het is mogelijk, met de eigen overtuiging strijdige oplossingen op innerlijke onhoudbaarheid te onderzoeken. Vanuit de mens of de mensheid is geen transcendent recht, is evenmin een wezenlijk gezaghebbende staat op te bouwen. Een recht dat zedelijkheid wordt, een staat die geheel familiaal of religieus-kerkelijk zou worden, overschreed zijn grenzen. Het recht, uitwendig, algemeen, strak en dikwijls kil, dat van de staat uitgaat, kan niet — kan althans niet op een bevredigende wijze — meer bewerken dan de staat wettig, wat hier wil zeggen overeenkomstig zijn aard, verricht. Het samenleven van de mensen veroorlovend, kwaad straffend, ten goede van zijn onderdanen bezig, verzorgt deze staat de meest verscheiden belangen naar recht. Het is een wat cirkelende omschrijving, welke desondanks voldoet.

Het strafrecht dat de overheid hanteert, is aan de staat en aan het staatsdoel verbonden, terwijl het naar vanzelf spreekt, geheel en al recht is. Het leent zich buiten kijf voor verfijning en verdieping. Maar het begint met het uitwendige. Als strafrecht keert het zich tegen de strafbare daad. Met een strafbare gezindheid, afgescheiden van de daad, kan het niets beginnen. Dit sluit niet uit een strafrechtelijk toetsen van de daad naar zijn onrechtmatigheid ook op inwendige kenmerken. Een daad als uiting van een vastberaden, in koel overleg te werk gaande wil, kan als daad welke dit in zekere zin subjectief gehalte draagt, objectief worden omschreven. Men komt noodzakelijk op het inwendige, dat men ook het innerlijke noemen kan. Maar het inwendige, het innerlijke, is verbonden aan de daad, aan het uitwendige. Los van gedragingen het innerlijk te beoordelen, potentiële gevaarlijkheid, morele verwerpelijkheid vast te stellen, is voor geen strafrecht weggelegd.

Daarom richt het strafrecht zich nog wel op het innerlijk anders dan om de gedraging op zijn globale verwerpelijkheid te onderzoeken. Het gaat niet om een strafbaar feit in zijn inbreuk maken op de rechtsorde van de staat naar zijn algemene afkeurenswaardigheid, welke ook uit subjectieve toeleeg blijken kan. Het strafrecht keert zich vanwege de daad tegen de dader, aan deze toerekenend wat hij deed en zó hem schuldig verklarend. Het neemt tot uitgangspunt de verantwoordelijke mens. Aan deze, niet aan de geesteszieke, niet aan de patiënt kan verantwoordelijkheid voor wat hij deed worden toegekend. Het strafrecht krijgt genoeg met het innerlijke, het subjectieve van de dader, te maken.